Algoritmizace a programování 1

- Struktura programu
- Příkazy jazyka Java
- Logický příkaz a logické výrazy
- Příkazy cyklu
- Příkaz switch
- Ostatní příkazy jazyka

Program v jazyce Java – opakování

- Program v jazyce Java třídy
- **Třídy** umístěné v **balících** příslušnost do balíku
- Třída má jméno a tělo
 - □ Jméno identifikátor začínat velkým písmenem, další slova začínat velkým písmenem
 - □ Tělo obsahuje deklarace atributů a metod
- Atributy členské proměnné uchování dat
- Metoda obsahuje programový kód (výkonný kód, příkazy), příkazy se postupně provedou po zavolání metody
- Program hlavní třída metoda main
- Po spuštění programu je spuštěn kód metody main hlavní třídy programu
- Každá deklarace atributu (proměnné) musí být ukončená středníkem
- Každý příkaz musí být ukončený středníkem

```
public class <jméno třídy> {
  // schéma deklarace atributu/proměnné
  <typ> <iméno>;
  // schéma metody
  <typ> <jméno>
   (<deklarace parametrů>) {
      <příkazy>
  public static void main(String[] args) {
    // kód
    // příkazy
```


Co už umíme

- Vytvořit nový konzolový aplikaci v jazyce Java – projekt v NetBeans
- Základní strukturu třídy
- Co je třeba pro to, aby třída mohla být hlavní třídou programu
- Co je v kódu metody
- Jak deklarovat proměnné
- Některé základní typy
- Aritmetické operace
- Jak vypsat zprávy a výsledky na konzoli (standardní výstup)
- Jak načíst celočíselné, reálné hodnoty, slova, textové zprávy a znaky ze standardního vstupu (z konzole)
- Vše zatím pouze v základním přehledu bez podrobností

```
public class VypocetObdelnika {
 / * *
  * @param args
  * /
 public static void main(String[] args) {
    Scanner sc = new Scanner(System.in);
    float a, b;
    float obvod;
    float obsah;
    System.out.println("Zadej delku stran obdelnika ");
    a = sc.nextFloat();
    b = sc.nextFloat();
    obvod = 2 * (a + b);
    obsah = a * b;
    System.out.println("Obdelnik o stranach " +
       a + " a " + b + " ma ");
    System.out.println("obvod " + obvod);
    System.out.println("plochu " + obsah);
    System.out.println("Konec programu.");
```


Doplnění předchozího tématu

- Aritmetické operace konstrukce aritmetických výrazů výpočet složitějších matematických funkcí – odmocnina, goniometrické funkce, logaritmy, exponenciály
 - □ Výpočet matematických funkcí pomocí prostředků (metod třídy Math)
- Výpis na standardní výstup programu
 - ☐ Atribut out třídy System System.out
 - ☐ Standardní výstup implicitně směrován na konzoli
 - □ Pro výpis na standardní výstup použijeme přímo prostředky proudu, který je v System.out
- Čtení ze standardního vstupu
 - □ Atribut in třídy System System.in
 - □ Standardní vstup nasměrován implicitně z konzole
 - □ Pro načítání ze standardního vstupu lze použít přímo prostředky proudu System.in. Tyto prostředky neumožňují přímé načtení hodnoty jednotlivých primitivních typů. Z toho důvodu používáme Scanner. Objekt třídy Scanner potom filtruje požadovaný vstup a poskytuje řadu prostředků pro přímé načtení hodnot různých typů. Třída Scanner je v balíku java.util, nutný import.
- Kromě standardního vstupu a výstupu má aplikace i standardní chybový výstup System.err
- Pojmenování proměnných, metod, tříd, balíků, konstant

М

Tělo metody

- V těle metod jsou umístěny příkazy
- Každý příkaz musí být ukončený středníkem
- Před příkazem (ne deklarací) může být uvedeno "návěští" návěští se předem nedeklarují <návěští> : <příkaz>;
- Na místě příkazu může být
 - □ Deklarace lokálních proměnných
 - □ Prázdný příkaz
 - □ Výraz použitý jako příkaz
 - Přiřazení, inkrementace, dekrementace
 - Volání metody
 - Vytvoření instance třídy
 - Standardní příkaz jazyka Java, kterými jsou
 - Logický příkaz if
 - Příkaz cyklu while
 - Příkaz cyklu do-while
 - Příkaz cyklu for 2 varianty
 - **Příkaz** switch
 - Příkazy break, continue
 - Příkaz return
 - Příkazy throw, try, assert, synchronized
- Sekvenci příkazů lze sdružit do příkazového bloku {

w

Deklarace proměnných a konstant

Deklarace proměnných v metodě

```
<typ> <jmeno>;
<typ> <jmeno>, <jmeno>, <jmeno>;
<typ> <jmeno> = <výraz>;
```

Deklarace konstant v metodě

```
final <typ> <jmeno> = <výraz>;
final <typ> <jmeno>;
```

- Deklarace dané proměnné určuje typ a jméno (identifikátor)
- V jedné metodě nelze identifikátor předeklarovat
- Proměnná z hlediska programu představuje paměťové místo do kterého lze zapsat hodnotu (data) nebo hodnotu (data) číst uchování hodnoty, čtení hodnoty, přiřazení hodnoty
- V jazyce Java nelze používat hodnotu proměnné, pokud hodnota nebyla definována (přiražena) přiřazení inicializací, operací přiřazení, načtením
- Typ určuje velikost paměti a to, jakým způsobem budou hodnoty ukládány (konvertovány do binárního kódu) jazyk Java je jazyk se silnou typovou kontrolou typ tak určuje rozsah zobrazitelných hodnot, množinu povolených operací
- Deklarace může být na libovolném místě kódu, ale vždy před prvním použitím proměnné
- Deklarace stojící na místě příkazu při provádění tohoto příkazu je pro danou proměnnou přiděleno paměťové místo
- Pozdější použití proměnné v programu odkazuje na dané paměťové místo

Výraz použitý jako příkaz

Operace přiřazení

```
<jméno proměnné> = <výraz>
```

Operátory přiřazení

```
□ =
□ += -= *= /= %=
```

 Inkrementace, dekrementace hodnoty proměnné

□ i++

- □ ++i
- □ i--
- □ --i

Volání metody

■ Vytvoření instance třídy – operátor new

```
int a, b;
// operace přiřazení na místě příkazu
a = 7i
a++;
b = Math.pow(a, 3);
b /= 16;
// výměna proměnných
int pom;
pom = a;
a = bi
b = pom;
// volání metody na místě příkazu
System.out.println(a);
System.out.println(b);
// vytvoření instance
new Scanner(System.in);
```


Blok příkazů

- Při zápisu jednotlivých řídících konstrukcí, lze na některých místech kódu zapsat pouze jediný příkaz jazyka Java například v těle cyklu. Pokud na daném místě chceme provádět více akcí více příkazů jejichž sekvence se má postupně vykonat je nutné na daném místě použít blok příkazů
- Základní konstrukce bloku příkazů je tvořena složenými závorkami, uvnitř složených závorek může být libovolné množství příkazů, každý příkaz musí být ukončen středníkem

```
{ <prikaz1>; <prikaz2>; ... <prikazN>;}
```

- Blok příkazů nesmí být ukončen středníkem
- Tělo metody (používáme zatím pouze metodu main) je tvořeno blokem příkazů viz struktura programu
- Deklarace třídy je tvořena blokem, ve kterém jsou deklarace atributů (členských proměnných) a metod viz struktura programu

Logický příkaz if

- Logické příkazy řídí vykonávání kódu na základě splnění nebo nesplnění zadané podmínky
 - □ Neúplná podmínka příkaz if
 - □ Úplná podmínka příkaz if-else
- Neúplná podmínka podmíněné vykonání příkazu nebo sady příkazů

```
if ( <podminka> ) <část T>
```

 Úplná podmínka – větvení kódu do dvou větví v závislosti na hodnotě (splnění/nesplnění) podmínky

```
if ( <podminka> ) <část_T>
else <část_E>
```

- □ if, else klíčová slova jazyka Java
- ¬ <podmínka> výraz, který po vyhodnocení má
 hodnotu logického typu (true, false)
- <část_T>, <část_F> buď příkaz jazyka Java ukončený středníkem, nebo blok příkazů, pokud na místě příkazu stojí blok příkazů, potom za tímto blokem středník být nesmí

 Význam (sémantika) příkazu, způsob vykonávání příkazu

Úplná podmínka

□ Při provádění příkazu se vyhodnotí nejdříve výraz <podminka>. Pokud má výraz po vyhodnocení hodnotu true potom se provede příkaz <prikazT> za podmínkou v opačném případě je příkaz if ukončen a pokračuje se prováděním dalšího příkazu za příkazem if.

Neúplná podmínka

□ Při provádění příkazu se vyhodnotí nejdříve výraz <podminka>. Pokud má výraz po vyhodnocení hodnotu true potom se provede příkaz za podmínkou v opačném případě se provede příkaz <prikazF> za klíčovým slovem else . Po provedení příkazu v jedné z větví je příkaz if ukončen a pokračuje se prováděním dalšího příkazu za příkazem if

Podmínky – konstrukce a vyhodnocení

- Podmínka logický výraz výraz, který má po vyhodnocení hodnotu typu boolean pravdivý/nepravdivý true/false
- Typ boolean primitivní typ jazyka Java, množina hodnot true/false
- Proměnné typu boolean deklarace a využití
- Výraz logického typu
- Porovnávání číselných (znakových, logických) hodnot relační operátory výsledkem relační operace je hodnota typu boolean

```
== != < >= >=
```

- Pro sestavení komplexních logických výrazů z jednodušších používáme logické operátory
 některými logickými operátory jsou
 - □ Operátor pro logický součet logický OR binární operátor |
 - □ Operátor pro logický součin logický AND binární operátor &&
 - □ Operátor logická negace logický NOT unární operátor (stojí před výrazem, který neguje) !

м

Ternární operátor – podmíněné výrazy

- Jazyk Java obsahuje logický ternární operátor ? :
- Ternární operátor má do jisté míry podobný význam jako úplná podmínka if-else
- Ternární operace má tři operandy vlastní operátor je tvořen dvěma částmi ? a :
- Ternární operátor konstrukce podmíněných výrazů
- Syntaxe způsob zápisu podmíněného výrazu

```
<podmínka> ? <výrazT> : <výrazF>
```

- ☐ ? : znaky operátoru
- ¬ <podmínka> výraz, který má po vyhodnocení hodnotu logického typu
- □ <výrazT>, <výrazF> **výrazy jazyka Java**
- Sémantika význam, způsob interpretace
 - □ Při vyhodnocování operace je nejdříve vyhodnocen výraz <podmínka>
 - □ Pokud <podmínka> má hodnotu true, vyhodnocuje se dále výraz <vyrazT> uvedený za symbolem ? a jeho hodnota určuje výslednou hodnotu celého podmíněného výrazu
 - □ Pokud <podmínka> má po vyhodnocení hodnotu false, vyhodnocuje se dále výraz <výrazF> uvedený za symbolem : a jeho hodnota určuje výslednou hodnotu celého podmíněného výrazu
- Ternární operátor zápis operace konstrukce složitějších výrazů po vyhodnocení má konkrétní hodnotu

•

Ukázka použití logických příkazů, výrazů

■ Úloha:

- ☐ Určete větší ze dvou zadaných čísel
- □ Zadaná čísla v proměnných a , b proměnné libovolného číselného typu
- □ Další pomocná proměnná max totožného typu jako proměnné a, b

```
// použití neúplného logického příkazu
max = a;
if (b > a) max = b;

// použití úplného logického příkazu
if (b > a) max = b;
else max = a;

// použití ternárního operátoru
max = (a > b)? a : b;

// využití metody z třídy Math jazyka Java
max = Math.max(a,b);
```

Poznámky k logickým příkazům

Logický příkaz – úplná podmínka Podmíněný výraz

Úplná podmínka

□ Jedná se o příkaz – v jednotlivých větvích jsou příkazy, které mohou být zastoupeny blokem příkazů

Podmíněný výraz

□ Jedná se výraz – po vyhodnocení má hodnotu konkrétního typu, tuto hodnotu je možné použít ve složitějším výrazu, přiřadit proměnné, vypsat

Kombinování úplných a neúplných podmínek

```
if (<podminkal>)
    if (<podminka2>) <přikaz1>;
else <přikaz2>;
```

- Příkaz <příkaz2> se provede v případě, že podmínka <podmínka1> má hodnotu true a podmínka <podmínka2> hodnotu false, větev else se přiřazuje nejbližšímu if.
- Pokud si chceme vynutit jinou interpretaci provedení příkazu <příkaz2> pro <podmínka1>==false, potom je nutné použít blok příkazů:

```
if (<podminka1>) {
    if (<podminka2>) <přikaz1>;
} else <přikaz2>;
```

 Obecné doporučení – používat blok příkazů v obou větvích (pro jednoznačné vymezení obdobně i v dalších příkazech while a for)

Příkaz cyklu while

- Cyklus opakované provádění operací (příkazu, sady příkazů)
- Cyklus while cyklus řízený podmínkou opakování/ukončení je prováděno na základě splnění/nesplnění zadané podmínky
- Syntaxe příkazu (způsob zápisu)

```
while (<podminka>) <tělo_cyklu>

while - rezervované slovo jazyka Java

<podminka> - libovolný výraz jazyka, který má po vyhodnocení hodnotu logického typu

<tělo cyklu> - příkaz jazyka Java nebo příkazový blok
```

- Sémantika (význam, způsob vykonání)
 - 1. Vyhodnotí se výraz <podmínka>
 - 2. Pokud má výraz <podmínka> po vyhodnocení hodnotu true provede se část <tělo_cyklu> a dále se přejde k bodu 1
 - 3. Pokud má výraz <podmínka> po vyhodnocení hodnotu false, příkaz cyklu se ukončí

Příkaz cyklu do-while

- Cyklus opakované provádění operací (příkazu, sady příkazů)
- Cyklus do-while cyklus řízený podmínkou opakování/ukončení je prováděno na základě splnění/nesplnění zadané podmínky

Syntaxe

Sémantika

- 1. Postupně se provedou příkazy v těle cyklu <příkaz1>, <příkaz2> atd.
- 2. Vyhodnotí se výraz <podmínka>
- 3. Pokud má výraz <podmínka> po vyhodnocení hodnotu true, přejde se opakovaně k bodu 1
- 4. Pokud má výraz <podmínka> po vyhodnocení hodnotu false, ukončí se vykonávání cyklu

w

Příkaz cyklu for

- Cyklus opakované provádění operací (příkazu, sady příkazů)
- Cyklus for umožňuje kromě podmínky definovat i tzv. "inicializační" a "iterační" části
- Syntaxe (způsob zápisu)

Sémantika (význam, způsob vykonání)

- Vyhodnotí se výraz < init_část >.
- Vyhodnotí se výraz <podmínka>.
- 3. Pokud má výraz <podmínka> po vyhodnocení hodnotu false, příkaz cyklu se ukončí.
- 4. Pokud má výraz <podmínka > po vyhodnocení hodnotu true :
 - a) Provede se <tělo_cyklu> příkaz respektive sada příkazů příkazového bloku
 - b) Vyhodnotí se výraz <iter část>
 - c) Přejde se k bodu 2
- V inicializační a iterační části může být více výrazů navzájem oddělených čárkami
- Libovolná z částí <init_část>, <podmínka>, <iter_část> může být prázdná

1

Varianta cyklu for - cyklus for-each

- Opakované provádění sady operací pro každou z hodnot pole/kontejneru
- Pole a manipulace s poli bude probíráno později
- Syntaxe (způsob zápisu)

- Sémantika (význam, způsob vykonání)
 - 1. Alokuje se paměť pro proměnnou proměnná> typu <typ>
 - 2. Pokud <pole> neobsahuje další položky je cyklus ukončen v opačném případě se provede:
 - a) Do proměnné proměnná> je přiřazena další hodnota z <pole>
 - b) Provede se <tělo_cyklu> příkaz respektive sada příkazů příkazového bloku
 - c) Přejde se k bodu 2

Použití příkazů cyklu – úloha

■ Úloha:

- □ Výpočet aⁿ tj. celočíselné kladné mocniny čísla (celého nebo reálného)
- \square Vypočet provedeme dle: $a^n = 1 * a * a * a * a * a ...$
- □ Při výpočtu provádíme opakované násobení n-krát násobíme hodnotou a
- □ Vstupní hodnoty algoritmu v proměnných
 - a základ mocniny, proměnná libovolného číselného typu
 - n exponent (mocnitel) proměnná celočíselného typu
- □ Další proměnné
 - i počítadlo provedeného počtu opakovaní, proměnná celočíselného typu
 - v průběžný mezivýsledek aⁱ, po ukončení konečný výsledek aⁿ, počítaná hodnota proměnná číselného typu kompatibilního s typem proměnné a

Použití příkazů cyklu – řešení úlohy

```
// použití while
i = 1;
v = 1;
while (i <= n) {
v = v * a;
 i++;
// použití for
v = 1;
for (int i = 1; i <= n; i++) {
 v = v * a;
```

```
// použití do-while
v = 1;
i = 1;
do {
v = v * a;
  i++;
} while (i <= n);</pre>
// ještě jednou do-while
v = 1;
i = 1;
if (n > 0) {
  do {
   v = v * a;
    i++;
  } while (i <= n);</pre>
```


Použití příkazů cyklu – opakované řešení úlohy

- Základní úloha
 - □ Výpočet obdélníka
 - ☐ Určení většího ze dvou zadaných čísel
 - □ Výpočet nezáporné celočíselné mocniny
- Zápis kódu, který bude úlohu řešit opakovaně

Řešení základní úlohy

```
načti data
vypočti základní úlohu
vypiš výsledky
```

Opakované řešení úlohy

```
opakuj_dle_potřeby {
    načti data
    vypočti základní úlohu
    vypiš výsledky
}
```

Použití příkazů cyklu – opakované řešení úlohy II

```
do {
                                                     Základní úloha – výpočet obdélníka
  System.out.println("Zadej strany obdelnika ");
  a = sc.nextFloat();
  if (a > 0) {
   b = sc.nextFloat();
                                                     Scanner sc = new Scanner(System.in);
    obvod = 2 * (a + b);
                                                     float a, b;
    obsah = a * b;
                                                     float obvod;
    System.out.println("obvod " + obvod);
                                                     float obsah;
    System.out.println("plochu " + obsah);
    System.out.println();
} while (a > 0);
                                                     System.out.println("Zadej strany obdelnika ");
                                                     for (a = sc.nextFloat(); a > 0;
                                                          a = sc.nextFloat()) {
System.out.println("Zadej strany obdelnika ");
while ((a = sc.nextFloat()) > 0) {
                                                       b = sc.nextFloat();
 b = sc.nextFloat();
                                                       obvod = 2 * (a + b);
 obvod = 2 * (a + b);
                                                       obsah = a * b;
  obsah = a * b;
                                                       System.out.println("obvod " + obvod);
  System.out.println("obvod " + obvod);
                                                       System.out.println("plochu " + obsah);
  System.out.println("plochu " + obsah);
                                                       System.out.println();
  System.out.println();
                                                       System.out.println("Zadej strany obdelnika ");
  System.out.println("Zadej strany obdelnika ");
```


Problematika cyklů

- Jazyk Java
 - □ **Tři různé příkazy cyklu** while, do-while, for
 - □ Všechny tři cykly řízené podmínkou
 - Pří splnění podmínky opakované provádění těla cyklu
 - □ Nesplnění podmínky ukončení cyklu, pokračování dalším příkazem za cyklem
 - □ do-while podmínka na konci cyklu, tělo cyklu se provede minimálně jednou
 - for záhlaví cyklu obsahuje kromě podmínky i inicializační a iterační část – zápis může být kompaktnější a přehlednější
 - Všechny tři příkazy cyklu jsou navzájem zaměnitelné – všechny tři příkazy mají prakticky stejné vyjadřovací schopnosti (jedná se o stejně silné nástroje) – libovolný příkaz cyklu můžeme zapsat pomocí libovolného jiného příkazu cyklu

- Při používání cyklů nutno zabránit realizace tzv. nekonečného cyklu
 - □ Příkazy cyklu Java řízené podmínkou
 - □ Pokud vykonávání kódu vstoupí do těla cyklu (podmínka cyklu nabyla hodnoty true) – příkazy v těle cyklu při konečném počtu opakování musí měnit/ovlivňovat hodnotu podmínky cyklu, tak aby tato podmínka v konečném počtu kroků nabyla hodnoty false

Poznámky

- Zadaná úloha řešení zadaní úlohy
 - □ Specifikace zadání
 - □ Řešení program, který poskytuje správné výsledky pro všechny kombinace vstupů definované zadáním
 - □ Ošetření chybových stavů
 - □ Ošetření chybného vstupu/zadání od uživatele
- Formátování textu programu
 - □ Odsazování zarovnání
 - □ Příkazový blok
 - □ Umístění else
 - □ Umístění while cyklu do-while

Příkaz switch

■ Syntaxe příkazu (způsob zápisu)

```
switch (<výraz>) {
   case <hodnotal> : <větevl>
   case <hodnota2> : <větev2>
   ...
   case <hodnotaN> : <větevN>;
   default : <větevD>;
}
```

- □ switch, case, default rezervovaná slova jazyka Java
- □ <výraz> ... výraz jazyka Java
- <hodnota1> ... hodnota typově
 kompatibilní s typem výsledné hodnoty výrazu
 <výraz>
- ~ <větev1> ... příkaz, série příkazů nebo příkazový blok

- Sémantika (význam, způsob vykonání)
 - Vyhodnotí se výraz <výraz>
 - Hodnota výrazu se vyhledá v jednotlivých case větvích
 - Hodnota výrazu je nalezena, provedou se příkazy v dané větvi a následující
 - 4. Hodnota výrazu není nalezena, provedou se příkazy ve větvi default
 - 5. Vykonání příkazu break uvnitř příkazu switch ukončí provádění příkazu switch

Použití příkazu switch

- Úloha výpočet zadané aritmetické mezi dvěma čísly
- Příklad komunikace s programem

```
Zadej ulohu
12 * 3
36
      Scanner sc = new Scanner(System.in);
      double a, b, vysledek;
      char operator;
      System.out.println("Zadej ulohu");
      a = sc.nextDouble();
      operator = sc.next().charAt(0);
      b = sc.nextDouble();
       switch (operator) {
          case '+': {vysledek = a + b; break; }
          case '*': {vysledek = a * b; break; }
          case '-': {vysledek = a - b; break; }
          case '/': {vysledek = a / b; break; }
          default : {vysledek = Double.NaN;}
      System.out.println(vysledek);
```


Příkazy break a continue

- Příkaz break ukončí
 - vykonávání cyklu
 - vykonávání bloku příkazů
 - □ vykonávání příkazu switch
- Použití

break;

Ukončí vykonávání **nejvnitřnějšího** cyklu nebo bloku příkazů nebo příkazu switch

break <návěští>;

 Ukončí vykonávání cyklu nebo bloku příkazů, jehož začátek je označen příslušným návěštím Příkaz continue ukončí aktuální vykonávání těla cyklu, běh programu pokračuje poté dalším krokem cyklu

Použití

continue;

Ukončí vykonávání nejvnitřnějšího cyklu nebo bloku příkazů nebo příkazu switch

continue <návěští>;

 Ukončí vykonávání aktuálního kroku cyklu, jehož začátek je označen příslušným návěštím

Přehled zbývajících příkazů

- Příkaz return ukončení vykonávání metody, bude uvedeno v souvislosti s metodami
- Příkaz throw generování výjimky a její předání systému obsluhy výjimek, bude uvedeno v souvislosti s generováním a obsluhou výjimek
- Příkaz try (try-catch, try-finally) vytvoření chráněného bloku části kódu, ve které potenciálně očekáváme výskyt chybových stavů, , bude uvedeno v souvislosti s generováním a obsluhou výjimek
- Příkaz assert generování výjimky na základě nesplnění podmínky, použití především ve fázi ladění programu
- Příkaz synchronized vytvoření (uvození) tzv. synchronizované kritické sekce používá se u úseků kódu, jejichž paralelní běh může způsobit problémy